

א'שלא. ס' מאמרי אדה"ז עה"ת ח"א ע' קפט. סה"מ תקס"ה
ח"א ע' מז. שערי תשובה נז, א.

יח) סה"מ תש"ד ע' 105 "ומורו המגיד בשם מורו הבעש"ט
ביאר כי מראה הגדול הוא דבר והיפוכו מדוע לא יבער הסנה
והיינו דמאחר שהאש סובב את הסנה עד שהוא כולו באש בכל
זה לא יבער שאינו אוכל וע"ד ואתם בני יעקב לא כליתם,
והיפוכו דהגם שהסנה בוער באש ע"ד כתנור אש בכל זה הסנה
איננו אכל וזהו מראה הגדול כו'.

הלכה ומנהג

חילוק בל' ובסדר מזכר כסותו [גליון]

הרב שמואל זייאניץ

ר"מ בישיבת תות"ל - חובבי תורה

בגליון כ' [תשנו] העיר ר' מ.צ. במה שכתבתי בגליון יט בל'
וסדר אדה"ז (חייב ללות או למכור כסותו היפך הרשב"ם חייב
למכור מלבושו ולאח"ז ללות) וגם בהשמטת המחבר והרמב"ם
בחיוב להשכיר עצמו לפי שיטת הבאר היטב (וע"י ההסבר
בדבר, להסביר הסדר דהרשב"ם ואדה"ז):

א) ביאר בסדר אדה"ז שהוא מדרגא לדרגא: א) מי שאין לו
עכשיו ויודע שיהיה לו לאח"ז: הלואה, ע"ד המבואר בסי' רמ"ב
ס"ג. ב) מי שאינו יודע שיהיה לו לאחר זמן אבל יש לו כסות. ג)
מי שאפי' כסות אין לו. (כסדר הרמב"ם בהל' עבדים) ע"כ.

אבל אינו מספיק כלל, ובהקדם: בסי' רמב אינו מדבר במי
"שיודע שיהיה לו לאח"ז" (כפי שכ' הנ"ל), אלא במי "שאיין לו
עכשיו מעות מזומנים אלא חפצים וימשכנם וילוה עליהם. .
אבל מי שאין לו חפצים למשכנם לא ילוה ושהקב"ה יפרע. .".

וכיון שלענין ד' כוסות הוא חיוב ללות גם בענין שאינו יודע
בברור שיהיה לו לאח"ז, וכפשטות דברי אדה"ז בהל' זו "אפי'

עני המתפרנס מן הצדקה ואין לו מעות לקנות יין לד' כוסות . . . חייב ללות . . .", דבפשטות אין מדובר במי שברור שיהיה לו לאח"ז א"כ אינו מדובר ב"דרגא הא'" שכ' הנ"ל. ואם זו היתה כונת אדה"ז הו"ל לחדש בהלואה גופא (הלואה כשמשכן חפצים ולהוסיף גם כשלא משכן חפצים). (ומה שכ' הנ"ל שהוא בדרגא ב' שייך גם לדרגא א' שיש לו כסות למשכנם וכו').

(גם מה שהביא מהל' עבדים אינו שייך כלל למה שכ' הנ"ל: "אין אדם רשאי למכור א"ע עד שלא ישאר לו כלום, ואפי' כסות לא תישאר לו, ואח"כ ימכור א"ע", אין הכונה "בעד שלא ישאר כלום" במי "שיודע שיהיה לו לאח"ז", אלא פשוט במי שאין לו שום חפצים למכור וכיוצא ועוד יותר שאין לו אפי' כסות.

והיינו שחידוש גדול הוא שיש לו למכור (לא רק שאר החפצים, אלא) אפי' כסותו.

(ב) א – במה ששאל ותי' הנ"ל על עצם ענין החיוב בד' כוסות וחנוכה כו' יותר משאר המצות: על מה שלמד ק"ו מהמשנה דמה הצבור צריכים לקנות לו ד"כ כ"ש הוא עצמו צ"ע למה דחק לחדש ק"ו מעצמו והשמיט המבואר ברשב"ם בפ"י המשנה עצמה דהה"ד נמי שמחוייב העני שיחזר בכל כחו ללות כו' והא הפי' ב"ואפי' מן התמחוי" (להרשב"ם וכן מבאר אדה"ז).

(ב - 1) על החילוק בין ד"כ ונר חנוכה לשאר מצות בנוגע לענין פרסומי ניסא. ראה המגיד משנה בסוף הל' חנוכה שלומד שהמקור לחנוכה הוא מק"ו מד' כוסות (ועיין בלח"מ שם). והיינו ע"ד שכ' הנ"ל שהוא מדין פרסומי ניסא.

(2) אבל כ"ז (מה שכתב הנ"ל בקטע זה ומה שכתבתי) אינו לשיטת המשנ"ב בביאור הלכה סי' תרנו, שסובר שלכל מ"ע דאורייתא חייבים לחזור אחריהם מכ"ש מנ"ח וד"כ ונש"ק, ומבאר הירושלמי לשיטתו שגם עצם עשיית הסוכה יש בו ענין דמצוה ורק בזה שלל הירושלמי שאין חיוב להחזיר אחריהם, אבל בדבר שהוא עצם מצוה דאורייתא, יש לחזור אחריהם גם בזה. כותב זה רק להעיר, (ואבקש שלא ישבש שכתבתי שכן סוברים שאר הפוסקים או שאני "מחזיק" בזה וכיו"ב), אלא מעיר על כללות הענין שכל מה שכתבתי וכן מה שכתב הנ"ל אינו לשיטת המשנ"ב.

ג) מה שהקשה הנ"ל "שכ' הנ"ל להשוות חיוב להשכיר א"ע בשביל מצוה לחיוב להשכיר א"ע בשביל ממונות. ולפיכך כשם שאינו חייב לממונות כן אינו חייב למצוה, מנ"ל הא? ובפרט שכל הפוסקים ס"ל כהרשב"ם דצריך להשכיר עצמו בשביל ד' כוסות, ולא העירו כלום בזה". הנה שיבש מה שכתבתי (אלא שאודה שיש לטעות מהאופן שנכתב): מה שכתבתי הוא (לא להשוות מצוה לממונות וללמוד ילפותא א' מהשני – כיון דגם הטעם שכתבתי שם לענין שאין חיוב להשכיר לממונות שלא יהיה עבדים לעבדים אינו מכריח שהוא כן במצות ממ"ה הקב"ה, עבדי הם – , אלא) שכיון דמצינו בתורה (לדיני ממונות) דאין לחייבו על כך משום הטעם דזה "עבד לעבדים" הרי זה מראה שהכפיה (חיוב) להשכיר עצמו הוא ענין של עבדות, ומשו"ה מסתבר שהתורה לא חייבתו לשעבד עצמו בזה לענין שאר מצות (ואם הוא חייב בזה הוי לכתוב מפורש כן). וממילא גם אם נאמר שאכן יש חיוב להשכיר עצמו בשאר מצות הרי זה חידוש גדול יותר מהחיוב ללות או למכור כסותו.

סיכום: כיון שהחיוב וכפיה להשכיר עצמו הוא ענין של עבדות: לכן א) אפשר שאין חיוב זה במצות (עוד הפעם: לא שלומדים ממונות). ב) י"ל שזהו ההסבר שגם בפרסומי ניסא אין חיוב כזה לשיטת הבאר היטב. ויובן דיוק השמטת המחבר מחיוב ההשכרה בהל' חנוכה. (ועיין להלן בתי' על קושיותיו). ומיניה ג) גם לסוברים דלא כהבאר היטב להלכה ויש חיוב להשכיר עצמו לכל פרסומי ניסא, עדיין יש ללמוד מזה שיש חידוש בענין להשכיר עצמו ולכן כותבו לבסוף (זו אף זו).

ודרך אגב אני תמה עליו (על מה שכ' בקטע ד"ה ומה שכ'): הרי הוא עצמו כ' לפני זה בחילוק בין ד"כ ונ"ח לשאר מצות לענין החיוב לחזור עליהם אע"פ שאין ידו משגת, ומבאר הטעם שחלוק בזה משום פרסומי ניסא. וא"כ כיון שא' הענינים שנ"ח מחולק משאר מצות, הוא החיוב להשכיר עצמו, הרי מזה עצמו נראה שאין חיוב להשכיר עצמו לשאר מצות.

ד) מה שהקשה על תי' על החיוב להשכיר עצמו לד' כוסות "ומש"כ לתרין, הוא דוחק אחר דוחק. דלשיטתו אומרים לאדם

עשה חטא "דעבדים לעבדים" כדי שתזכה לפרסומי ניסא ! מצוה הבאה בעבירה !".

הנה: א) (אין הפי' שאין לכפות להשכיר עצמו משום שהשכרה הוא "עבדי לעבדים", אלא אדרבה) החסרון ד"עבדי לעבדים" הוא בהכפיה שחייב להשכיר א"ע, שהכפיה להשכרה (נגד רצונו) – או העבודה בכפיה – יש בו מענין עבדות. ב) מובן שהחסרון וענין זה (הענין השלילי מפאת ולא "עבדים לעבדים") לא שייך במצות ממ"ה הקב"ה "עבדי הם". ולא שייך כלל להקשות שיש חטא לענין זה במצוה.

ובמילא גם לקושייתו "הדוחק" השני: "דאחר שהאדם דחק א"ע ונעשה עבד לעבדים, יכול "לקיים דרך חרות" כפשוטו וכמשמעו!": הוא לא נעשה "עבד לעבדים" כיון שהכפיה להשכרה (או העבודה בכפיה) הוא שכפאו ממ"ה הקב"ה לקיים מצות הבורא, שצריך לחזור אחר מצות הבורא ובמילא הוא עבד ד'!

ומה שמקשה שאין כאן "קיום דרך חרות", נראה שאין כאן סתירה, כיון שהדרך חרות הוא השתיה עצמה שהיא מעשה חרות ודרך חרות. (והוא מכ"ש ממי שהשתיה (עצמה) מזיקו אעפ"כ חייב לדחוק עצמו לשתות ד"כ, ויש בזה קיום "דרך חרות" של המצוה כ"ש כשכופה עצמו להשכיר לחזר אחר היין שבזה יוכל לקיים דרך חרות).

ואולי אפשר להוסיף אדרבה: (החידוש מלמדנו) כיון דתכלית המצוה הוא "דרך חרות", הרי מצות הקב"ה לחזר אחרי ציוויו לקיים דרך חרות היא עצמה מחשיב לחיוב ההשכרה עצמה שיש בו ה"געשמאק" של דרך חרות שלאחריה.

